

Tilburg University

De grondwetsherziening van 1917

Hirsch Ballin, Ernst

Published in:

SC: Wetten en regels verklaard

Publication date:

2017

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):

Hirsch Ballin, E. (2017). De grondwetsherziening van 1917. *SC: Wetten en regels verklaard*, (18), 6-6.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Cruciaal akkoord over beprijzing CO₂-uitstoot Europa

Door het onlangs gesloten akkoord tussen het Europees Parlement en de lidstaten over de hervorming van het emissiehandelssysteem (ETS) toont Europa ambitie en realisme op klimaatgebied, stelt **Esther de Lange**, die als CDA-Europarlementariër nauw betrokken was bij de onderhandelingen.

NATUUR EN MILIEU

Op 9 november sloten het Europees Parlement en de lidstaten een voorlopig akkoord over de herziening van het Europese systeem voor emissiehandel voor de periode 2021 tot 2030. Na twee en een half jaar onderhandelen lukte het een breed gedragen akkoord te sluiten dat ambitie toont en dat de omschakeling naar meer duurzame productie en het behalen van de klimaatdoelstellingen van Parijs mogelijk maakt. We stonden daardoor niet met lege handen op de onlangs gehouden klimaatconferentie in Bonn, waar over de voortgang van het klimaatakkoord uit 2015 gesproken werd. Voor het einde van het jaar wordt het ETS-akkoord definitief goedgekeurd door het Europees Parlement en de Europese Raad.

Complex en cruciaal

ETS is een fundamenteel instrument om de totale CO₂-uitstoot in de EU tegen 2030 met 40 procent terug te dringen. Dit gebeurt door middel van het beprijzen van de CO₂-emissie van ongeveer 12.000 installaties die goed zijn voor 40 procent van alle Europese CO₂-uitstoot. In Nederland gaat het om 450 bedrijven die in 2016 93,3 megaton CO₂ produceerden, wat neerkomt op 45 procent van de totale Nederlandse uitstoot.

Van de onlangs afgesproken herziening van de beprijzing van de CO₂-uitstoot in Europa moet volgens CDA-Europarlementariër Esther de Lange een impuls uitgaan om schoner te produceren. Foto: Shutterstock

Het belangrijkste probleem van ETS is dat er te veel rechten in de markt zitten. Dit overschot is onder meer ontstaan door een lagere vraag dan verwacht tijdens de economische crisis. De stimulans om schoner te gaan produceren, omdat het kopen van emissierechten duurder wordt, werd dus niet gevoeld door bedrijven. In het bereikte akkoord wordt dit probleem op twee manieren aangepakt: via het versneld overhevelen van ongebruikte rechten uit de markt naar de *Market Stability Reserve* (een noodpot die alleen gebruikt wordt bij nijpende tekorten) en door een aanscherping van de jaarlijkse afname in het totaal aantal beschikbare aantal emissierechten van 1,74 naar 2,2 procent. Door deze maatregelen zal de prijs geleidelijk oplopen.

Naast de getoonde ambitie heeft het EP heeft er ook altijd op gehamerd om industriële sectoren die zware internationale concurrentie en een ongelijk speelveld ervaren van buiten Europa, te beschermen. Op basis van emissie- en handelsintensiteit kunnen sommige sectoren nu kwalificeren om een deel van hun emissierechten gecompenseerd te krijgen. Daarnaast heeft het Europees Parlement in de onderhandelingen met Raad en Commissie extra vrije rechten bedongen om de industrie indien nodig te vrijwaren van extra kortingen.

Innovatiefonds

Deelname aan het ETS betekent ook flinke administratieve lasten voor bedrijven. Om kleine uitstoters – vaak mkb-ondernemingen – niet te belasten met disproportionele administratieve

lasten is het ons gelukt een opt-out behouden. Installaties die onder de 2500 ton CO₂ blijven, worden onvoorwaardelijk van het systeem uitgezonderd. Het ETS bevat ook een innovatiefonds dat bestaat uit de opbrengst van 450 miljoen emissierechten. Dit geld mag geïnvesteerd worden in projecten die bijdragen aan het terugdringen van uitstoot. Een van deze technieken is de afvang en opslag van CO₂: *Carbon Capture and Storage* (CCS). Voor ons was belangrijk dat bij de herziening ook duidelijk werd vastgelegd dat ook CCS-projecten ondersteuning uit dit fonds kunnen krijgen. CCS is een techniek met veel potentieel die nog een financiële steun in de rug nodig heeft. Dit fonds kan dus gebruikt gaan worden voor onze CCS-projecten in de Rotterdamse haven, het Amsterdamse havengebied en het Westland.

De vraag was altijd hoe we deze cruciale hervorming konden realiseren zonder van de ene op de andere dag een fossielvrije shocktherapie toe te passen, waar sommige landen en industrieën disproportioneel door geraakt zouden worden. Daarom worden er in het akkoord via het moderniseringsfonds voor Oost-Europese landen extra rechten en middelen beschikbaar gesteld, om de transitie naar schonere energieproductie daar te ondersteunen. Dit geld is geen blanco cheque; het mag bijvoorbeeld niet gestoken worden in het bouwen van nieuwe kolencentrales. Juist omdat ETS zulke vergaande consequenties heeft voor onze economieën moesten wij in de onderhandelingen verder denken dan de theorie van de cijfers. Want alleen door alle lidstaten mee te nemen, hoe verschillend hun uitgangspositie ook is, zal het de EU lukken om een voortrekkersrol te spelen en de rest van de wereld te overtuigen dat duurzaamheid en economische groei samen kunnen gaan.

Esther de Lange

Lid van het Europees Parlement voor het CDA en vice-voorzitter van de EVP-fractie

SC: platform voor uw opinie

SC biedt u de mogelijkheid in een opiniebijdrage uw mening te geven over in aantocht zijnde wet- en regelgeving of een pleidooi te houden waarom bepaalde regels aan verandering of vervanging toe zijn. Heeft u een interessante opvatting die u wilt delen? Neem dan contact op via redactie@sconline.nl.

STAAT EN RECHT

De grondwetsherziening van 1917

Aan het eind van deze maand, op 29 november, is het precies honderd jaar geleden dat de grondwetsherziening van 1917 tot stand kwam. De laatste weken is er nogal wat discussie gevoerd of op dit moment, dan wel pas over twee jaar moet worden gevierd dat een einde kwam aan de negentiende-eeuwse uitsluiting van het kiesrecht van grote delen van de bevolking. Voor beide standpunten is iets te zeggen. De grondwetsherziening van 1917 maakte een eind aan de beperkingen van het kiesrecht naar opleiding of welstand. Voor mannelijke Nederlanders was daarmee het algemeen kiesrecht eindelijk gewaarborgd. Ook de verkiesbaarheid van vrouwen tot Kamerlid werd in de Grondwet vastgelegd, zodat de onderwijzeres Suze Groeneweg in 1918 als eerste vrouw in de Tweede Kamer kon worden gekozen. Voor het actieve kiesrecht zou een nadere wijziging van de Kieswet nodig zijn, die in 1919 tot stand kwam. De grondwetswijziging van 1922 legde dat vast.

Er dient zich dus een reeks data aan om het algemeen kiesrecht te vieren. Dat is niet zo verwonderlijk: constitutionele veranderingen komen niet als bij toverslag tot stand, maar voltrekken zich in een periode waarin veranderingen in de overtuigingen grondwettelijk en wettelijk worden vastgelegd. De viering van

honderdvijftig jaar Koninkrijk der Nederlanden was ook niet zo gemakkelijk te dateren. De vorming van een soevereine Nederlandse staat nam een aanvang toen in november 1813 het Franse gezag ineens stortte en prins Willem Frederik naar Nederland terugkwam. De Grondwet van 1814 maakte echter van de nieuwe staat nog geen Koninkrijk: Willem Frederik was 'soverein vorst'. Nadat het Congres van Wenen de Zuidelijke Nederlanden had toegevoegd, nam de vorst in maart de titel van Koning aan en in augustus 1815 kwam de Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden tot stand. Officiële festiviteiten ter herdenking van historische gebeurtenissen pinto men graag op één datum vast, maar de geschiedenis is complexer.

Bezien vanuit de constitutionele ontwikkeling is 1917 echter wel het jaar van verandering bij uitstek. Hoewel de kiem van vrijheid al in de beginjaren van de Nederlandse onafhankelijkheid is te vinden, ontbeerden katholieken en Joden nog tot de tijd van de Bataafse omwenteling gelijke rechten. Tot ver in de negentiende eeuw werd ons land gekenmerkt door economische uitsluiting en achterstelling van grote delen van de bevolking. De slavernij bestond tot 1863. In het moederland leefden velen in sloppen; volksopvoeren in de hoofdstad kostten mensenlevens. In juni 1917 brak in Amsterdam tegen de voedsel-

schaarste het zogenaamde Aardappeloproer uit, dat met militair geweld de kop werd ingedrukt. Daarbij vielen negen doden en 114 gewonden. En ook 1917 was geen eindpunt van de emancipatiestrijd. De handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw werd pas in 1956 afgeschaft.

In die geschiedenis is echter 1917 wel het meest markante jaar van constitutionele verandering, in mijn ogen nog meer dan 1848 of 1983. Toen immers werd met een ongekend grote mate van overeenstemming tussen de politieke partijen Nederland opnieuw geconstitueerd als een land van gelijke politieke rechten, gelijke toegang tot het onderwijs en een kiesstelsel gebaseerd op evenredige vertegenwoordiging. Dat laatste is van belang omdat het – anders dan in een meerderheidsstelsel met kiesdistricten – samenwerking tussen verschillende partijen nodig maakt om een kabinet te vormen.

In een deze maand verschijnend essay onder de titel *De stille revolutie van 1917 – Dwarsverbanden in democratisch burgerschap en onderwijs* heb ik betoogd dat men aan de betekenis van die grondwetswijziging tekortdoet door ze enkel als een compromis tussen de vrijzinnige en de christelijke partijen voor te stellen. Er was veel meer aan de hand. Men besefte dat om Nederland heen een gruwelijke, talloze mensenlevens

nodeloos vernietigende oorlog werd uitgevochten. De maatschappelijke gisting leidde tot ongekende politieke omwentelingen, waaronder de Russische Oktoberrevolutie.

Met dat geweld contrasteerde op indrukwekkende wijze het vermogen van de leidende politici van toen om verbindingen aan te gaan en in de Grondwet een politiek bestel te verankeren dat hierop was gebaseerd. De waarborg dat aan openbare en bijzondere scholen in gelijke mate deugdelijk onderwijs wordt gegeven, was eigenlijk een keuze voor gelijkwaardig burgerschap, net als het algemeen kiesrecht zelf. Een eeuw later, na een moeizame maar gelukkig uiteindelijk geslaagde kabinetsformatie, worden we aan de betekenis van die keuzes herinnerd. Politici doen er meer dan ooit goed aan, ook in het vuur van verkiezingsdebatten te beseffen dat ze het aan hun burgers verschuldigd zijn, samen een politiek bestel te realiseren dat geen mensen meer uitsluit.

Ernst Hirsch Ballin

Marcel van Dam
Ruud Koole
Wim Voermans
Wytze van der Woude

Hoogleraar Nederlands en Europees constitutioneel recht Tilburg University